

УДК 355.233(529)"20"

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-1-4>

Микола ГАЛІВ,

orcid.org/0000-0001-7068-3124

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри історії України та правознавства

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) halivm@yahoo.com

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ,

orcid.org/0000-0002-4969-052X

доктор історичних наук, професор,

завідувач кафедри історії України

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

(Дрогобич, Львівська область, Україна) vilnickiy@gmail.com

ПОЧАТКОВА ВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА У КИТАЙСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (ТАЙВАНЬ) НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті висвітлюється історичний досвід реформування початкової військової підготовки у системі освіти Китайської республіки на початку ХХІ ст. З'ясовано, що у Китайській Республіці, починаючи з 1950-х рр., було поступово налагоджено систему початкової військової підготовки у середніх школах, коледжах та університетах. Обов'язковий курс «Військова підготовка» включав чотири основні напрями: 1) психологічна (духовно-моральна і патріотична) підготовка та виховання дисциплінованості; 2) фізична підготовка; 3) військова підготовка (ведення бою, військова справа); 4) інтелектуальна підготовка (вивчення тактики, топографії, гігієни тощо). Фундаментальним для системи початкової військової підготовки школярів і студентів на Тайвані став інститут військових інструкторів. Ці посади займали армійські офіцери, які перебували на дійсній військовій службі, але працювали у старших класах середніх шкіл та коледжах. До основних обов'язків військових інструкторів належали: забезпечення безпеки в шкільному кампусі, проведення практичної і теоретичної військової підготовки учнів і студентів. У зв'язку з демократизацією суспільно-політичного життя були започатковані певні реформи у сфері освіти. У 2006 р. курс «Військова підготовка» перейменовано на «Загальні знання про національну оборону», а в 2009 р. – на «Освіта з національної оборони». На сьогодні на рівні початкової та молодшої середньої школи діє змішаний формат, за яким військово-патріотична освіта вбудована у програми різних курсів. Натомість у старшій середній школі викладають курс «Освіта з національної оборони», який охоплює 1–2 кредити на рік, містить теоретичну та практичну складові. Перша з них включає теми з основ оборони, геополітики, сучасного стану армії Китайської Республіки, засобів захисту від хімічної, біологічної, радіологічної загрози, основ військової стратегії, топографії тощо. Складовою частиною реформи стала поступова заміна військових інструкторів на сертифікованих педагогів. Водночас збереглася традиція проведення літніх та зимових таборів, організованих Міністерством національної оборони на базі частин і підрозділів армії Тайваню. Табори призначені для підлітків і молодих людей віком від 15 до 32 років. Кожен табір має власну програму, спрямовану на практичні заняття, закріплення певного військового досвіду, рольове моделювання, зміцнення патріотизму та громадянської мотивації тайванської молоді.

Ключові слова: *початкова загальновійськова підготовка, Китайська Республіка (Тайвань), військові інструктори, національна оборонна освіта, табори військової підготовки.*

Mykola HALIV,*orcid.org/0000-0001-7068-3124**Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Ukraine's History and Law
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) halivm@yahoo.com***Vasyl ILNYTSKYI,***orcid.org/0000-0002-4969-052X**Doctor of Historical Sciences, Professor,
Head of the Department of Ukraine's History
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) vilnickiy@gmail.com*

INITIAL MILITARY TRAINING IN THE REPUBLIC OF CHINA (TAIWAN) AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

The article highlights the historical experience of reforming initial military training in the education system of the Republic of China at the beginning of the 21st century. It is found that in the Republic of China, starting from the 1950s, a system of initial military training was gradually established in secondary schools, colleges and universities. The mandatory course "Military Training" included four main areas: 1) psychological (spiritual, moral and patriotic) training and education of discipline; 2) physical training; 3) military training (fighting, military affairs); 4) intellectual training (study of tactics, topography, hygiene, etc.). The institute of military instructors became fundamental for the system of initial military training of schoolchildren and students in Taiwan. These positions were held by army officers who were on active military service but worked in senior high schools and colleges. The main responsibilities of military instructors included: ensuring security on the school campus, conducting practical and theoretical military training for students. In connection with the democratization of socio-political life, certain reforms were initiated in the field of education. In 2006, the course "Military Training" was renamed "General Knowledge of National Defense", and in 2009 – "National Defense Education". Today, a mixed format is in effect at the primary and junior high school levels, in which military-patriotic education is integrated into the programs of various courses. In contrast, the course "National Defense Education" is taught in senior high school, which covers 1–2 credits per year and contains theoretical and practical components. The first of them includes topics on the basics of defense, geopolitics, the current state of the army of the Republic of China, means of protection against chemical, biological, radiological threats, the basics of military strategy, topography, etc. An integral part of the reform was the gradual replacement of military instructors with certified teachers. At the same time, the tradition of holding summer and winter camps organized by the Ministry of National Defense on the basis of units and subdivisions of the Taiwan army has been preserved. The camps are intended for adolescents and young people aged 15 to 32. Each camp has its own program aimed at practical training, consolidating certain military experience, role modeling, strengthening patriotism and civic motivation of Taiwanese youth.

Key words: *initial combined arms training, Republic of China (Taiwan), military instructors, national defense education, military training camps.*

Постановка проблеми. Іноземні та українські дослідники приділяють значну увагу початковій загальновійськовій підготовці як одній зі складових національної безпеки. Зокрема, у 2012 р. експерти Американської ради міжнародних відносин підготували доповідь «Реформа американської освіти і національна безпека», в якій, зокрема, фіксувалася проблема непридатності значної частини випускників середніх шкіл (до 75%) до військової служби, а також пропонували механізми її розв'язання. У 2017 р. представлено аналітичну доповідь українських експертів «Безпекові виміри освітньої політики: світовий досвід та українські реалії», в якій серед основних напрямів державної політики національної безпеки України виокремлено й розвиток системи військово-патріотичного виховання, запровадження програм військової

підготовки у закладах освіти. В умовах повномасштабної російсько-української війни постає завдання удосконалення механізмів проведення початкової загальновійськової підготовки в Україні, що потребує звернення до історичного досвіду іноземних країн, які зуміли налагодити ефективні системи роботи з молоддю у цьому напрямі. Серед цих країн одне з провідних місць займає Китайська Республіка (Тайвань).

Аналіз останніх досліджень. Завдання, зміст, форми і методи початкової військової підготовки дітей і підлітків досліджували К. Е. Маккой (McCooy, 2005), Дж. Лю (Liu, 2012), О. Нафтالی (Naftali, 2024), Дж. Вестхаймер (Westheimer, 2006), Т. Сояна (Soyama, 2019), Ч. Ван (Wang, 2012), К. Журба (Журба, 2022) та інші (Min Chuan Huang, Chao Yen Wu, Jang Ruey Tzeng, 2011). Українські

вчені О. Остапенко та М. Тимчик (Остапенко, Тимчик, 2021), М. Зубалій (Зубалій, 201), К. Гуз та Н. Кононец (Гуз, Кононец, 2021), М. Ковба (Ковба, 2024) проаналізували питання військово-патріотичного виховання старшокласників в умовах ідейно-світоглядної конфронтації та збройної боротьби між Росією і Україною. Допризовну військовою підготовку юнаків до служби в ЗСУ у 1991–2001 рр. проаналізував В. Глушук (Глушук, 2011). Фахівці-педагоги у 2022 р. узагальнили методичні рекомендації щодо військово-патріотичного виховання учнів (Тимчик, 2022). Низку питань військово-патріотичного виховання української молоді у контексті розбудови національної безпеки України висвітлили М. Галів, В. Ільницький, О. Свійонтик та ін. (Галів, 2023; Галів, Ільницький, 2023; Галів, Свійонтик, 2023; Галів, Гранд, 2024; Галів, Гранд, Бойчин, 2024; Галів, Ільницький, Карпенко, 2024; Галів, Карпенко, 2024; Галів, Фролов, Онищак, 2025).

Мета статті – розкрити історичний досвід реформування початкової військової підготовки у системі освіти Китайської республіки на початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Китайська Республіка, починаючи з 1950-х рр., налагодила систему початкової військової підготовки у середніх школах, коледжах та університетах. Військова підготовка учнів та студентів була запроваджена у 1951 р. з метою забезпечити захист нації від комуністичної загрози. Міністерство освіти і Міністерство національної оборони розробили спільний «План реалізації військової підготовки учнів середніх і вищих шкіл на Тайвані». Тоді ж Міністерство національної оборони визначило перших 18 офіцерів для виконання обов'язків військових інструкторів у закладах освіти. Вже у вересні 1951 р. вісім загальноосвітніх шкіл Тайваню пілотували програму військової підготовки. У квітні 1952 р. Міністерство освіти оприлюднило «Основу програми військової психофізичної підготовки для учнів середніх і вищих шкіл». У вересні того ж року почали готувати першу групу офіцерів запасу до виконання функцій військових інструкторів шкільної молоді. Військова підготовка була запроваджена у всіх середніх (базових) і старших школах Тайваню у липні 1953 р. На коледжі і університети вона поширилася у 1954 р. Ще деякий час початкова військова підготовка перебувала у віданні Міністерства національної оборони, але в 1960 р. остаточно була передана під управління Міністерству освіти (The Evolution of Military Training in China, 2012). На думку Дженіфер Лю, обов'язкова військова підготовка стала

потужною силою в тайванських школах протягом 1950-х рр., запобігаючи студентським протестам проти уряду та успішно мобілізуючи чоловічу та жіночу молодь у дедалі милітаризованішій державі Гоміньдану (Liu, 2012: 204).

Курс «Військова підготовка» (軍訓) включав чотири основні напрями: 1) психологічна (духовно-моральна і патріотична) підготовка та виховання дисциплінованості; 2) фізична підготовка; 3) військова підготовка (ведення бою, військова справа); 4) інтелектуальна підготовка (вивчення тактики, топографії, гігієни тощо). Хлопці і дівчата у гендерно розділених школах навчалися за однією програмою, однак для дівчат було передбачено ще додаткові заняття з медсестринства, гігієни, серцево-легеневої реанімації. Заняття відбувалися в аудиторіях та на відкритих майданчиках. Крім того, учні-старшокласники обов'язково залучалися для проходження інтенсивних вишкільних програм у літніх і зимових таборах, де проводилися стрільби зі справжньої зброї під наглядом військових інструкторів. За матеріалами середньої школи АНА в м. Тайбей, учні вивчали не лише «Мистецтво війни» Сунь-Цзи, але і військову теорію Чжуге Ляна (Military training course, w.y.).

Фундаментальним для системи початкової військової підготовки школярів і студентів на Тайвані став інститут військових інструкторів. Ці посади займали армійські офіцери, які перебували на дійсній службі у званні від лейтенанта до полковника, носили військову форму, але працювали у старших класах середніх шкіл та коледжах Китайської Республіки. До основних обов'язків військових інструкторів належали: а) забезпечення безпеки в шкільному кампусі; б) проведення практичної військової підготовки учнів і студентів; в) викладання теоретичних аспектів національної (військової і цивільної) оборони; г) надання консультацій і допомоги учням та студентів; ґ) сприяння адміністраціям закладів у реалізації організаційних аспектів життя школи; д) організація учнівських (студентських) груп цивільної оборони при закладах освіти; е) контролювати використання зброї, арсенали якої (передусім гвинтівки Т65К2 і Т91) знаходилися у кожній школі й використовувалися для навчально-тренувальних цілей (Procedures for appeals, 2014).

Наприкінці 1980-х рр. в Китайській Республіці змінилася суспільно-політична ситуація. Офіційно завершився режим військового стану, розпочалася демократизація країни, проявом чого стало проведення перших вільних виборів у 1991 р. За цих умов система військової підготовки, яка охоплювала усіх здобувачів освіти на

Тайвані, була визнана надмірно мілітаризованою і такою, що відповідає завданням авторитарного режиму. У 1995 і 1998 р. Конституційний Суд Китайської Республіки визнав неконституційною обов'язковість курсу військової підготовки у вищих школах. З початку 2000-х років були започатковані певні реформи у сфері початкової військової підготовки молоді.

У 2006 р. курс «Військова підготовка» було перейменовано на «Загальні знання про національну оборону» (國防通識), а в 2009 р. – на «Освіта з національної оборони» (全民國防教育). На сьогодні на рівні початкової та молодшої середньої школи діє змішаний формат, за яким військово-патріотична освіта вбудована у програми гуманітарних, громадянознавчих, фізкультурних предметів. По суті, на цьому щаблі освіти не існує окремого предмету, що стосувався б питань військової підготовки або, ширше, національної оборони. Для учнів викладаються певні тематичні блоки (модулі), які інтегровані у різні навчальні предмети: Наприклад, блок «Нація і безпечне життя» передбачає ознайомлення учнів з державними символами, видами збройних сил, а також імміграційною безпекою, яка включає ігри про заборонені товари. Блок «Механізми та оборонні технології» містить інформацію про відмінності між цивільними і військовими транспортними засобами, сучасне озброєння (ракети, безпілотники, кораблі), які виробляють на Тайвані. При вивченні тематичного блоку «Рятувальні операції, превенція і мобілізація» розглядають питання природних катастроф (тайфуни, землетруси), роль армії в рятуванні цивільних, проводять мобілізаційні вправи та комплексні шкільні симуляції. Крім того, обов'язковими є вивчення модулів, присвячених медіаграмотності і антитерористичній боротьбі, які спрямовані на формування в учнів умінь розпізнавати дезінформацію, інформаційні загрози, розуміти вплив терористичних загроз на загальну безпеку (The Ministry of Education Has Researched, 2020).

Натомість у старшій школі викладають згаданий курс «Освіта з національної оборони», який охоплює 1–2 кредити на рік. Затверджена у 2020 р. нова програма курсу містить теоретичну та практичну складові. Перша з них включає теми з основ оборони, геополітики, сучасного стану армії Китайської Республіки, засобів захисту від хімічної, біологічної, радіологічної загроз, основ військової стратегії (зокрема вчення Сунь-цзи), топографії тощо. Для прикладу, тематичний блок «Національна безпека та державна політика» розкриває питання політики національної оборони,

оборонної стратегії Тайваню, військової трансформації та оборонного планування. Тематичний блок «Концепція національної оборони» передбачає вивчення питань «всеохопного оборонного підходу», психологічної війни, громадянської стійкості, ментальної мобілізації. Тематичний блок «Оборонні технології та сучасне озброєння» концентрує увагу на збройних технологіях Тайваня, зокрема технологіях морської оборони, національній оборонній індустрії, а також на технологіях майбутнього: нанотехнологіях, космічних системах. Практична частина включає проведення реальних або симульованих стрільб, маршові вправи у військових одностроях, конкурсів співу військових пісень, командні змагання тощо (National defense education curriculum, 2020).

Складовою частиною реформи стала поступова заміна військових інструкторів на сертифікованих педагогів. Приводом до усунення військових інструкторів з кампусів освітніх установ став корупційний скандал: у 2004 р. було заарештовано директора Департаменту військової підготовки Міністерства освіти, генерал-лейтенанта Сунь Веня за надання впродовж п'яти років неправдивих звітів про державні витрати і привласнення декількох мільйонів тайванських доларів. Коментуючи цю справу, міністр освіти Ту Чен-шен заявив, що йому, як цивільному міністру, важко контролювати справи Департаменту військової підготовки, оскільки лише чотири з 67 посадових обов'язків керівника цього підрозділу потребують схвалення міністра або його заступників. В усіх інших питаннях директор Департаменту військової підготовки є доволі самостійною особою. Навіть призначення військових інструкторів на посади у школах належало переважно до компетенції директора Департаменту, бо з 4600 інструкторів міністр міг призначити лише трьох. Відтак міністр виступив проти надмірних повноважень директора Департаменту військової підготовки (Military should leave campuses, 2004).

Скандал підштовхнув владу та громадськість до змін у системі кадрового забезпечення військової підготовки в школах. Як зауважив Лі Сін-фен, викладач Християнського університету Чун Юань, на Тайвані тисячі кадрових офіцерів працюють у школах, а не військових частинах – і це «ненормальна система». Він назвав це проявом мілітаризму, згадавши, що початкове завдання військових інструкторів полягало у спостереженні за порядком у кампусах, контролі за думками і діями учнів та вчителів, студентів і викладачів. Зараз функції інструкторів військової підготовки змінилися й зосереджуються навколо двох місій: викла-

дання курсів з національної оборони та надання консультаційних послуг учням і студентам. Останнє передбачало й профілактичну роботу зі здобувачами освіти щодо запобігання поширення наркотиків, злочинності, навчання учнів безпеки поведінки як в кампусі, так і поза його межами. На думку Лі Сін-фена, для забезпечення сучасної «національної оборонної освіти» потрібно залучати не лише інструкторів-офіцерів, але й талановитих професійних педагогів. Бо назагал система військових інструкторів виглядає просто як можливість для працевлаштування багатьох тайванських офіцерів (Military should leave campuses, 2004).

У 2013 р. Законодавчий Юань (парламент Китайської Республіки) вніс поправки до закону про загальну середню освіту, а також прийняв додаткову резолюцію, яка визнавала, що військові інструктори зробили значний внесок у безпеку кампусів, однак усі аспекти шкільної освіти слід передати цивільним професіоналам. По-суті, цей крок було сприйнято як початок кампанії «витіснення військових інструкторів з кампусів». У 2018 р. військовим інструкторам за умови проходження належної підготовки для викладання курсу «Освіта з національної оборони», було дозволено залишатися в школах як цивільним працівникам (Instructors will be completely withdrawn from campus, 2020).

Згідно з даними Міністерства освіти, у 2016 р. на Тайвані працювали приблизно 3500 інструкторів військової підготовки, з них 2600 у середніх школах та 900 у коледжах (Deputy Minister of Education, 2016). У 2017 р. було ухвалено рішення не заповнювати вакансії військових інструкторів у середніх і вищих школах, зокрема після їх виходу на пенсію. Тож поступово кількість інструкторів зменшувалася. У 2018 р. в закладах освіти на Тайвані працювали 3005 інструкторів, у листопаді 2020 р. – 2653. Очікувалося, що у 2021 р. їхня кількість зменшиться до 2555 осіб, у 2025 р. до 990, а останні 10 військових інструкторів вийдуть на пенсію у 2031 р. (Instructors will be completely withdrawn from campus, 2020). За даними тайванської преси, у 2022 р. у коледжах працювали близько 500 інструкторів, а в середніх школах – майже 1400. Темпи виходу інструкторів військової підготовки на пенсію були дуже високими: щороку по 300–400 осіб. Однак деякі інструктори, намагаючись отримати підвищення військового звання, залишалися працювати на чотирирічний термін. Багато з них були переведені до «академічних інноваційних сил» – цивільних професійних педагогічних кадрів, які відповідають за викла-

дання «Освіти з національної оборони» та безпеку у кампусах. У 2022 р. кількість таких «академічних інноваційних кадрів» складала приблизно 1600 осіб, 900 з них були колишніми військовими інструкторами (Zhao Youning, 2022). Зрештою, їхній досвід був особливо потрібен під час проведення практичних занять для школярів, зокрема організації стрільб.

У 2021 р. Міністерство освіти Китайської Республіки розробило план впровадження національної оборонної освіти в школах. Згідно з ним, університети, дворічні молодші коледжі та п'ятирічні коледжі (останні два роки освітніх програм) повинні планувати навчальну програму «національної оборонної освіти» відповідно до потреб та особливостей школи, а також застосовувати обов'язкові та вибіркові методи навчання. П'ятирічні коледжі (перші три роки освітніх програм) та старші середні школи повинні реалізувати обов'язковий курс відповідно до змісту навчальної програми «Освіта з національної оборонної», а також пропонувати різноманітні курси за вибором відповідно до потреб учнів. Молодші середні школи та початкові школи у поєднанні зі специфічним змістом основних компетенцій кожної навчальної галузі, повинні належним чином інтегрувати в діючі програми додаткові навчальні матеріали з «національної оборонної освіти» (Schools at all levels promote the implementation plan of national defense education, 2021).

Зазначений план передбачав організацію у школах всіх рівнів численних додаткових навчально-виховних заходів: 1) проведення зборів для виконання національного гімну та церемоній підняття прапора; 2) організацію конкурсів есе, каліграфії, плакатів, проведення дебатів, танців, конкурсів патріотичних пісень, клубів читання, стрільб «живими кулями» (пейнтболу), таборів бойового досвіду, відвідування національних військових таборів тощо; 3) співпрацювати з відповідними органами під час проведення навчань із запобігання стихійним лихам та ліквідації їхніх наслідків, мобілізації при заходах з національної оборони (цивільної безпеки), спільних військових та цивільних навчань протиповітряної оборони; 4) проводити в кампусах навчання (не менше двох разів на рік) із запобігання стихійним лихам та організації рятування; 5) створювати клуби, пов'язані з навчанням в галузі національної оборони. Крім того, школи всіх рівнів зобов'язані пропагувати освіту з національної оборони у поєднанні з національними святкуваннями, народними фестивалями та міжшкільними заходами для зміцнення патріотизму учнів. Визначалися й певні правила для підви-

щення кваліфікації педагогічного персоналу шкіл у сфері «національної оборонної освіти» (Schools at all levels promote the implementation plan of national defense education, 2021).

Система початкової військової підготовки в Китайській Республіці (Тайвань) на початку ХХІ ст. зберегла можливості для поглиблення практичних військово-тактичних навичок учнів шкіл, студентів коледжів та університетів у літніх та зимових таборах, організованих Міністерством національної оборони. Табори призначені для підлітків і молодих людей віком від 15 до 32 років. Кожен табір має власну програму, спрямовану на практичні заняття, закріплення певного військового досвіду, рольове моделювання, зміцнення патріотизму та громадянської мотивації тайванської молоді. Більшість програм роботи літніх і зимових таборів мають спільні складові: 1) вступні ритуали і таборова дисципліна; 2) опанування і використання стрілецької зброї; 3) тактичні симуляції (імітування сценаріїв бойових дій). Деякі табори мають науково-технічну спрямованість, зокрема навчають школярів і студентів працювати з дронами, поглиблюють їхні знання щодо ракетних та інших військових технологій. Інші табори концентрують увагу на тактичній медицині, зокрема наданні першої медичної допомоги, зупинці кровотеч, серцево-легеневій реанімації, використанні зовнішніх дефібриляторів. Один з таборів має журналістське спрямування (Announcement, 2015).

Одним із найцікавіших є «Амфібійний бойовий табір» (Amphibious Warrior Challenge Camp), який організовує Морська піхота Тайваню на своїй базі в районі Цзоїн у рамках програми «Освіта з національної оборони». Тривалість табору – 4 дні і 3 ночі, а мета – сформувати в школярів початковий досвід реального дня морського піхотинця. Програма табору включає такі блоки: 1) навички виживання та гірське тренування (виживання у дикій місцевості, побудова пасток, виготовлення «тихої зброї» – луків і дмухавок, тренування з мотузками: вузли, спуски, підвісні мости, альпінізм тощо); 2) водні вправи (базові навички порятунку на воді, плавання з екіпуванням, дихальні техніки, фізичні змагання на пляжі, вправи на піску та у воді); 3) досвід амфібійної техніки (інструктаж про характеристики і застосування двопрофільного бойового транспорту AAV-7, використання цього транспорту на суші та воді); 4) тактична підготовка (вправи з легкою зброєю, командні змагання: десантування, тактичні ігри з елементами змагання груп між собою); 5) вечірні активності (групові змагання у виконанні пісень,

військових гімнів тощо) (Amphibious Warrior Challenge Camp, 2016; The Amphibious Warrior Combat Camp, 2025).

Щороку діє Танковий військовий табір на базі Чанган, програма якого охоплює 4–5 днів. Основні елементи програми включають: а) ознайомлення з експозицією бронетехніки; б) експериментальна поїздка в бронемашині (досвід тактично-оперативної мобільності); в) симулятор бою (віртуальні вправи на тренажерах); г) стрільба з бойового танка або кулемета; г) мотиваційні ігри (Armored Combat Battalion, 2014). Спеціальний парашутний табір регулярно організовується армійським командуванням Сил спеціальних операцій. Він проводиться на базі армійського спеціального тренувального центру Гужуанг й триває п'ять днів. Програма табору складається з таких аспектів: пошуково-десантні тренування, тактична підготовка на місцевості (у умовах гір і лісів), випробування на витривалість і командність (тривалі марші, бойові походи) (Experience the combat camp and deepen national defense awareness, 2006). Табір повітряних сил і технологій часто проводиться на авіабазах Тайваню. Він також триває 4–5 днів і включає симуляцію польоту, демонстрацію бойових літаків (F-16) і вертольотів (S-70C), лекції з історії авіації, оборонної стратегії, тактичну стрільбу з легкої зброї тощо (Experience the combat camp and deepen national defense awareness, 2006). Серед інших таборів, які проводяться для молоді, передусім старшокласників, на військових базах різних підрозділів Збройних Сил Китайської Республіки, відомими є десантний табір Пенху, випробувальний табір у джунглях Чайшань тощо (Experience the combat camp and deepen national defense awareness, 2006). Кожного року табори приймають від кількох десятків до кількох сотень молодих людей, які отримують деякі ефективні уміння військової підготовки.

Значну роль в організації молодіжних таборів відіграє громадська організація Китайський молодіжний корпус. Вона організовує табори лідерства і розвитку критичного мислення, табори військових тренувань, «школи виживання в дикій природі» (China Youth Corps Camps, 2025). Однак більшість із них потребують співпраці з військовими частинами. Назагал же, організація зимових і літніх військових таборів для молоді відбувається в межах тісної співпраці між закладами освіти, органами влади та військовими частинами.

На завершення слід відзначити, що науковці вказують на невизначеність результатів впливу реформованої «національної оборонної освіти» в Китайській Республіці з огляду на три аспекти.

По-перше, відповідність середніх шкіл «основним предметам національної оборонної освіти для загальноосвітніх середніх шкіл», опублікованим Міністерством освіти у 2008 р., є сумнівною. По-друге, навчальний час з національної оборонної освіти у середніх школах було зведено до однієї години на тиждень, що є відносно коротким терміном для повноцінного формування знань, умінь і навичок. По-третє, додаткового спостереження та аналізу потребують результати політики запровадження вибіркового курсу у загальній освіті та розробки програм підготовки вчителів з оборонної освіти (Chao Yen Wu, Hsin Yi Huang, Min Chuan, Huang, 2012: 430).

Висновки. Отже, у Китайській Республіці, починаючи з 1950-х рр., було поступово налагоджено систему початкової військової підготовки у середніх школах, коледжах та університетах. Обов'язковий курс «Військова підготовка» включав чотири основні напрями: 1) психологічна (духовно-моральна і патріотична) підготовка та виховання дисциплінованості; 2) фізична підготовка; 3) військова підготовка (ведення бою, військова справа); 4) інтелектуальна підготовка (вивчення тактики, топографії, гігієни тощо). Фундаментальним для системи початкової військової підготовки школярів і студентів на Тайвані став інститут військових інструкторів. Ці посади займали армійські офіцери, які перебували на дійсній військовій службі, але працювали у старших класах середніх шкіл та коледжах Китайської Республіки. До основних обов'язків військових інструкторів належали: забезпечення безпеки в шкільному кампусі та проведення практичної і теоретичної військової підготовки учнів і студен-

тів. У зв'язку з демократизацією суспільно-політичного життя були започатковані певні реформи у сфері освіти. У 2006 р. курс «Військова підготовка» було перейменовано на «Загальні знання про національну оборону», а в 2009 р. – на «Освіта з національної оборони». На сьогодні на рівні початкової та молодшої середньої школи діє змішаний формат, за яким військово-патріотична освіта вбудована у програми гуманітарних, громадянознавчих, фізкультурних предметів. Натомість у старшій середній школі викладають згаданий курс «Освіта з національної оборони», який охоплює 1–2 кредити на рік, містить теоретичну та практичну складові. Перша з них включає теми з основ оборони, геополітики, сучасного стану армії Китайської Республіки, засобів захисту від хімічної, біологічної, радіологічної загроз, основ військової стратегії, топографії тощо. Складовою частиною реформи стала поступова заміна військових інструкторів на сертифікованих педагогів. Водночас збереглася традиція проведення літніх та зимових таборів, організованих Міністерством національної оборони на базі частин і підрозділів армії Тайваню. Табори призначені для підлітків і молодих людей віком від 15 до 32 років. Кожен табір має власну програму, спрямовану на практичні заняття, закріплення певного військового досвіду, рольове моделювання, зміцнення патріотизму та громадянської мотивації тайванської молоді. На наше переконання, деякі формально-змістові (теоретичні і практичні) компоненти програми курсу «Освіта з національної безпеки» та досвід організації літніх і зимових таборів для тайванської молоді необхідно апробувати у системі освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галів М. Початкова військова підготовка учнів у Нижньогайській середній школі (1950–1980-ті рр.). *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XV: Наукові пошуки в контексті викликів і конфліктів* / [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт, 2023. С. 15–18.
2. Галів М., Гранд М. «Русский мир» проти України: коротка деконструкція новітньої російської геополітичної доктрини. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*. 2024. Спецвипуск. С. 172–177. DOI: 10.24919/2312-2595.spec.16
3. Галів М., Гранд М., Бойчин Р. Початок повномасштабної війни Росії проти України у висвітленні польського інформаційного порталу «Nowa Europa Wschodnia» (лютий-березень 2022 р.). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 72. Т. 1. С. 52–60. DOI: 10.24919/2308-4863/72-1-7
4. Галів М., Ільницький В. Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук. Серія: Історія*. 2023. Вип. 13/55. С. 47–73.
5. Галів М., Ільницький В., Карпенко О. Проблематика геноциду Росії щодо українців в українських засобах масової інформації (2022 – 2024). *Новітня доба*. 2024. Вип. 12. С. 75–96. DOI: 10.33402/nd.2024-12-75-96
6. Галів М., Карпенко О. Викрадення українських дітей російськими окупантами (2022–2024): за матеріалами вітчизняних мас-медіа. *Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія*. 2024. Спецвипуск. С. 62–76. DOI: 10.24919/2312-2595.spec.5
7. Галів М., Свійонтик О. Освіта як складова національної безпеки України в умовах сучасної російсько-української війни: правові засади, проблеми, досвід і завдання. *Молодь і ринок*. 2023. № 3 (211). С. 25–31. DOI: 10.24919/2308-4634.2023.277194
8. Галів М., Фролов М., Онищак В. Початкова загальновійськова підготовка в Україні (кінець XX – початок XXI ст.): нормативно-правове забезпечення. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 86. Том 1. С. 29–40.

9. Глушук В. Допризовна підготовка юнаків до служби в Збройних Силах України в 1991–2001 рр.: автореф. дис. канд. іст. н. Київ, 2011. 20 с.
10. Гуз К., Кононець Н. Військово-патріотична підготовка старшокласників у сучасному освітньому просторі. *Імідж сучасного педагога*. 2021. Вип. 1. С. 77–81.
11. Журба К. Зарубіжний досвід підготовки школярів до захисту своєї країни. *Нова педагогічна думка*. 2022. № 3. С. 107–111.
12. Зубалій М. Форми військово-патріотичного виховання допризовної молоді. Київ, 2010. 272 с.
13. Ковба М. Методи і форми військово-патріотичного виховання старшокласників (перша чверть ХХІ ст.). *Педагогічний альманах*. 2024. Вип. 55. С. 278–284.
14. Остапенко О., Тимчик М. Військово-патріотичне виховання старшокласників в умовах ідейно-світоглядної конфронтації. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2021. Вип. 25. С. 62–73.
15. Тимчик М. (ред.). *Методика військово-патріотичного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти: методичні рекомендації*. Київ, 2022. 91 с.
16. Chao Yen Wu, Hsin Yi Huang, Min Chuan, Huang. The Effects of the Development of Teachers Training Programs. *Advanced Materials Research*. 2012. Issue 430–432. P. 185–188. DOI: 10.4028/www.scientific.net/AMR.430-432.185
17. China Youth Corps Camps. 2025. <https://www.mamababymandarin.com/portfolio/china-youth-corps/>
18. Liu J. Anticipating Invasion: Military Training in Taiwan's High Schools, 1953–1960. *Twentieth-Century China*. 2012. Issue 37(3). P. 204–228.
19. McCoy K. E. Trained to Torture? The Human Rights Effects of Military Training at the School of the Americas. *Latin American Perspectives*. 2005. Issue 32. P. 47–64.
20. Military should leave campuses. *Taipei Times*. 2004. <https://www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2004/07/27/2003180664>
21. Min Chuan Huang, Chao Yen Wu, Jang Ruey Tzeng. Sophistication of Taiwan High School Military Training and Education System of Teacher Education Research. *Advanced Materials Research*. 2011. Issue 393–395. P. 288–291. DOI: <https://doi.org/10.4028/www.scientific.net/AMR.393-395.288>
22. Naftali O. 'Don't Get Soft': Youth Military Training in China. In *Mobilising China's One-Child Generation: Education, Nationalism and Youth Militarisation in the PRC* (pp. 91–116). Edinburgh University Press, 2024.
23. Soyama T. School Excursions and Militarism: Continuities in Touristic *Shūgaku Ryokō* from the Meiji Period to the Postwar. *Japan Review*. 2019. Issue 33. P. 29–56.
24. The Ministry of Education Has Researched and Compiled Supplementary Teaching Materials for All-Out Defense Education for Primary and Junior High Schools According to the Curriculum Guidelines of 12-Year Basic Education of Academic Year 108. *Ministry of Education*. 2020. URL: <https://english.moe.gov.tw/cp-14-19510-cfcbf-1.html>
25. Wang Z. From Victor to Victim: the Patriotic Education Campaign. In *Never Forget National Humiliation: Historical Memory in Chinese Politics and Foreign Relations* (pp. 95–118). Columbia University Press, 2012.
26. Westheimer J. Politics and Patriotism in Education. *The Phi Delta Kappan*. 2006. Вип. 87. С. 608–620.
27. Zhao Youning. 獨 / 2023教官退出校園淪假議題？ 教部估這年才會全退光 [Exclusive: Is the 2023 instructor withdrawal from campus a false issue? The Ministry of Education estimates that all instructors will withdraw this year]. *United Daily News*. 2022. URL: <https://udn.com/news/story/6885/6649434>
28. 軍訓課程，是台灣特有的教育方針 [Military training course]. *Сайт школи Анан м. Тайбей*. URL: https://ananedu.com/military/intro.html?utm_source=chatgpt.com
29. The Evolution of Military Training in China. *Ministry of Education of the Republic of China*. 2012. URL: https://web.archive.org/web/20121228214659/http://www.edu.tw/MILITARY/content.aspx?site_content_sn=7762
30. 兩棲勇士戰鬥營課程豐富 學員留下難忘回憶 [The Amphibious Warrior Combat Camp has rich courses and students have unforgettable memories] *Ocacnews*. 2025. https://ocacnews.net/article/389593?utm_source=chatgpt.com
31. 兩棲勇士挑戰營 [Amphibious Warrior Challenge Camp]. *Decode*. 2016. https://www.decode.org.tw/?page=737&utm_source=chatgpt.com
32. 各級學校全民國防教育課程內容及實施辦法 [National defense education curriculum content and implementation measures for all schools at all levels]. *Ministry of Education*. 2020. URL: https://edu.law.moe.gov.tw/LawContent.aspx?id=GL000414&utm_source=chatgpt.com
33. 各級學校推動全民國防教育實施計畫 [Schools at all levels promote the implementation plan of national defense education]. *Ministry of Education*. 2021. URL: <https://translate.google.com/?hl=uk&sl=zh-TW&tl=en&text=%E5%90%84%E7%B4%9A%E5%AD%B8%E6%A0%A1%E6%8E%A8%E5%8B%95%E5%85%A8%E6%B0%91%E5%9C%8B%E9%98%B2%E6%95%99%E8%82%B2%E5%AF%A6%E6%96%BD%E8%A8%88%E7%95%AB&op=translate>
34. 教官將全面退出校園 鍾佳濱：助轉職「類教師」教全民國防 [Instructors will be completely withdrawn from campus. Zhong Jiabin: Help them to become "quasi-teachers" and teach national defense]. *Liberty Times Net*. 2020. URL: <https://news.ltn.com.tw/news/politics/breakingnews/3353323>
35. 教部次長：努力讓教官在5年內退出校園 [Deputy Minister of Education: Efforts to make instructors withdraw from campus within 5 years]. *Liberty Times Net*. 2016. URL: <https://news.ltn.com.tw/news/life/breakingnews/1789534>
36. 民國114年全民國防教育暑期戰鬥營錄(備)取名單公告 [Announcement of the list of candidates for the National Defense Education Summer Camp in 2015]. *All-Out Defense Education*. 2015. URL: <https://aode.mnd.gov.tw/Unit/Content/1796?unitId=399>
37. 鐵甲戰鬥營 [Armored Combat Battalion]. *Decode*. 2014. URL: https://www.decode.org.tw/?page=725&utm_source=chatgpt.com

38. 體驗戰鬥營 深化國防意識 [Experience the combat camp and deepen national defense awareness]. *Youth*. 2006. URL: https://www.youth.com.tw/db/epaper/es001001/eb0157.htm?utm_source=chatgpt.com

39. 高級中等學校軍訓教官職掌介派遷調進修申訴辦法 [Procedures for appeals regarding the transfer, assignment, transfer and further training of military training instructors in senior secondary schools]. *Ministry of Education*. 2014. URL: <https://edu.law.moe.gov.tw/LawContent.aspx?id=GL001239>

REFERENCES

1. Haliv, M. (2023). Pochatkova viiskova pidhotovka uchniv u Nyzhnohainvskii serednii shkoli (1950–1980-ti rr.) [Initial military training of students in the Nizhnyogaiv secondary school (1950–1980s)]. *Rozvytok suchasnoi osvity i nauky: rezultaty, problemy, perspektyvy. Tom XV: Naukovi poshuky v konteksti vykykiv i konfliktiv*. Konin – Uzhhorod – Peremyshl – Kherson: Posvit, 15–18. [in Ukrainian].

2. Haliv, M., Hrand, M. (2024). «Ruskyi myr» proty Ukrainy: korotka dekonstruktsiia novitnoi rosiiskoi heopolitychnoi doktryny [“Russian world” against Ukraine: a brief deconstruction of the latest Russian geopolitical doctrine]. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriiia Istoriiia, Spetsvypusk*. 172–177. DOI: 10.24919/2312-2595.spec.16 [in Ukrainian].

3. Haliv, M., Hrand, M., Boichyn, R. (2024). Pochatok povnomasshtabnoi viiny Rosii proty Ukrainy u vysvitleni polskoho informatsiinoho portalu «Nowa Europa Wschodnia» (liutyi-berezen 2022 r.) [The beginning of Russia's full-scale war against Ukraine in the coverage of the Polish information portal “Nowa Europa Wschodnia” (February–March 2022)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 72 (1), 52–60. DOI: 10.24919/2308-4863/72-1-7 [in Ukrainian].

4. Haliv, M., Ilnytskyi, V. (2023). Kharakter suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2023): vitchyzniani istoriohrafichni dyskurs [The nature of the modern Russian-Ukrainian war (2014–2023): domestic historiographical discourse]. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriiia: Istoriiia*, 13/55, 47–73. [in Ukrainian].

5. Haliv, M., Ilnytskyi, V., Karpenko, O. (2024). Problematyka henotsydu Rosii shchodo ukrainsiv v ukrainskykh zasobakh masovoi informatsii (2022–2024) [The issue of the Russian genocide against Ukrainians in the Ukrainian mass media (2022–2024)]. *Novitnia doba*, 12, 75–96. DOI: 10.33402/nd.2024-12-75-96 [in Ukrainian].

6. Haliv, M., Karpenko, O. (2024). Vykradennia ukrainskykh ditei rosiiskymy okupantamy (2022–2024): za materialamy vitchyznianskykh mas-media [Abduction of Ukrainian children by Russian occupiers (2022–2024): based on materials from domestic mass media]. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriiia Istoriiia, Spetsvypusk*, 62–76. DOI: 10.24919/2312-2595.spec.5 [in Ukrainian].

7. Haliv, M., Sviontyk, O. (2023). Osvita yak skladova natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny: pravovi zasady, problemy, dosvid i zavdannia [Education as a component of Ukraine's national security in the context of the modern Russian-Ukrainian war: legal principles, problems, experience and tasks]. *Molod i rynek*, 3 (211), 25–31. DOI: 10.24919/2308-4634.2023.277194 [in Ukrainian].

8. Haliv, M., Frolov, M., Onyshchak, V. (2025). Pochatkova zahalnoviiskova pidhotovka v Ukraini (kinets XX – pochatok XXI st.): normatyvno-pravove zabezpechennia [Initial combined military training in Ukraine (late 20th – early 21st centuries): regulatory and legal support]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 86 (1), 29–40. [in Ukrainian]. Hlushuk, V. (2011). Dopryzovna pidhotovka yunakiv do sluzhby v Zbroinykh Sylakh Ukrainy v 1991–2001 rr. [Pre-conscription training of young men for service in the Armed Forces of Ukraine in 1991–2001]. Avtoref. dys. kand. ist. n. Kyiv. [in Ukrainian].

9. Huz, K., Kononets, N. (2021). Viiskovo-patriotychna pidhotovka starshoklasnykiv u suchasnomu osvitnomu prostori [Military-patriotic training of high school students in the modern educational space]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 1, 77–81. [in Ukrainian].

10. Zhurba, K. (2022). Zarubizhnyi dosvid pidhotovky shkoliariv do zakhystu svoiei krainy [Foreign experience in training schoolchildren to defend their country]. *Nova pedahohichna dumka*, 3, 107–111. [in Ukrainian].

11. Zubalii, M. (2010). Formy viiskovo-patriotychnoho vykhovannia dopryzovnoi molodi [Forms of military-patriotic education of pre-conscription youth]. Kyiv. [in Ukrainian].

12. Kovba, M. (2024). Metody i formy viiskovo-patriotychnoho vykhovannia starshoklasnykiv (persha chvert XXI st.) [Methods and forms of military-patriotic education of high school students (first quarter of the 21st century)]. *Pedahohichniy almanakh*, 55, 278–284. [in Ukrainian].

13. Ostapenko, O., Tymchyk, M. (2021). Viiskovo-patriotychno vykhovannia starshoklasnykiv v umovakh ideino-svitohliadnoi konfrontatsii [Military-patriotic education of high school students in conditions of ideological and worldview confrontation]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 25, 62–73. [in Ukrainian].

14. Tymchyk, M. (ed.). (2022). Metodyka viiskovo-patriotychnoho vykhovannia uchniv u zakladakh zahalnoi serednoi osvity: metodychni rekomendatsii [Methodology of military-patriotic education of students in secondary education institutions: methodological recommendations]. Kyiv. [in Ukrainian].

15. Chao Yen Wu, Hsin Yi Huang, Min Chuan Huang. (2012). The Effects of the Development of Teachers Training Programs. *Advanced Materials Research*, 430–432, 185–188. DOI: 10.4028/www.scientific.net/AMR.430-432.185 [in English].

16. China Youth Corps Camps. (2025). URL: <https://www.mamababymandarin.com/portfolio/china-youth-corps/> [in English].

17. Liu, J. (2012). Anticipating Invasion: Military Training in Taiwan's High Schools, 1953–1960. *Twentieth-Century China*, 37(3), 204–228. [in English].

18. McCoy, K. E. (2005). Trained to Torture? The Human Rights Effects of Military Training at the School of the Americas. *Latin American Perspectives*, 32, 47–64. [in English].

19. Military should leave campuses. (2004). *Taipei Times*. URL: <https://www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2004/07/27/2003180664> [in English].

20. Min Chuan Huang, Chao Yen Wu, Jang Ruey Tzeng. (2011). Sophistication of Taiwan High School Military Training and Education System of Teacher Education Research. *Advanced Materials Research*, 393–395, 288–291. DOI: <https://doi.org/10.4028/www.scientific.net/AMR.393-395.288> [in English].
21. Naftali, O. (2024). 'Don't Get Soft': Youth Military Training in China. In *Mobilising China's One-Child Generation: Education, Nationalism and Youth Militarisation in the PRC* (pp. 91–116). Edinburgh University Press. [in English].
22. Soyama, T. (2019). School Excursions and Militarism: Continuities in Touristic *Shūgaku Ryokō* from the Meiji Period to the Postwar. *Japan Review*, 33, 29–56. [in English].
23. The Ministry of Education Has Researched and Compiled Supplementary Teaching Materials for All-Out Defense Education for Primary and Junior High Schools According to the Curriculum Guidelines of 12-Year Basic Education of Academic Year 108. (2020). *Ministry of Education*. URL: <https://english.moe.gov.tw/cp-14-19510-cfcbf-1.html> [in English].
24. Wang, Z. (2012). From Victor to Victim: the Patriotic Education Campaign. In *Never Forget National Humiliation: Historical Memory in Chinese Politics and Foreign Relations* (pp. 95–118). Columbia University Press. [in English].
25. Westheimer, J. (2006). Politics and Patriotism in Education. *The Phi Delta Kappan*, 87, 608–620. [in English].
26. Zhao Youning. (2022). 獨 / 2023教官退出校園淪假議題？ 教部估這年才會全退光 [Exclusive: Is the 2023 instructor withdrawal from campus a false issue? The Ministry of Education estimates that all instructors will withdraw this year]. *United Daily News*. URL: <https://udn.com/news/story/6885/6649434> [in Chinese].
27. 軍訓課程，是台灣特有的教育方針 [Military training course]. (w.y.). *AnAn School website, Taipei*. URL: https://ananedu.com/military/intro.html?utm_source=chatgpt.com [in Chinese].
28. The Evolution of Military Training in China. (2012). *Ministry of Education of the Republic of China*. URL: https://web.archive.org/web/20121228214659/http://www.edu.tw/MILITARY/content.aspx?site_content_sn=7762 [in English].
29. 兩棲勇士戰鬥營課程豐富 學員留下難忘回憶 (2025). [The Amphibious Warrior Combat Camp has rich courses and students have unforgettable memories] *Ocacnews*. URL: https://ocacnews.net/article/389593?utm_source=chatgpt.com [in Chinese].
30. 兩棲勇士挑戰營 (2016). [Amphibious Warrior Challenge Camp]. *Decode*. URL: https://www.decode.org.tw/?page=737&utm_source=chatgpt.com [in Chinese].
31. 各級學校全民國防教育課程內容及實施辦法 (2020). [National defense education curriculum content and implementation measures for all schools at all levels]. *Ministry of Education*. URL: https://edu.law.moe.gov.tw/LawContent.aspx?id=GL000414&utm_source=chatgpt.com [in Chinese].
32. 各級學校推動全民國防教育實施計畫 (2021). [Schools at all levels promote the implementation plan of national defense education]. *Ministry of Education*. URL: <https://translate.google.com/?hl=uk&sl=zh-TW&tl=en&text=%E5%90%84%E7%B4%9A%E5%AD%B8%E6%A0%A1%E6%8E%A8%E5%8B%95%E5%85%A8%E6%B0%91%E5%9C%8B%E9%98%B2%E6%95%99%E8%82%B2%E5%AF%A6%E6%96%BD%E8%A8%88%E7%95%AB&op=translate> [in Chinese].
33. 教官將全面退出校園 鍾佳濱：助轉職「類教師」教全民國防 (2020). [Instructors will be completely withdrawn from campus. Zhong Jiabin: Help them to become “quasi-teachers” and teach national defense]. *Liberty Times Net*. URL: <https://news.ltn.com.tw/news/politics/breakingnews/3353323> [in Chinese].
34. 教部次長：努力讓教官在5年內退出校園 (2016). [Deputy Minister of Education: Efforts to make instructors withdraw from campus within 5 years]. *Liberty Times Net*. URL: <https://news.ltn.com.tw/news/life/breakingnews/1789534> [in Chinese].
35. 民國114年全民國防教育暑期戰鬥營錄(備)取名單公告 (2015). [Announcement of the list of candidates for the National Defense Education Summer Camp in 2015]. *All-Out Defense Education*. URL: <https://aode.mnd.gov.tw/Unit/Content/1796?unitId=399> [in Chinese].
36. 鐵甲戰鬥營 (2014). [Armored Combat Battalion]. *Decode*. URL: https://www.decode.org.tw/?page=725&utm_source=chatgpt.com [in Chinese].
37. 體驗戰鬥營 深化國防意識 (2006). [Experience the combat camp and deepen national defense awareness]. *Youth*. URL: https://www.youth.com.tw/db/epaper/es001001/eb0157.htm?utm_source=chatgpt.com [in Chinese].
38. 高級中等學校軍訓教官職掌介派遷調進修申訴辦法 (2014). [Procedures for appeals regarding the transfer, assignment, transfer and further training of military training instructors in senior secondary schools]. *Ministry of Education*. URL: <https://edu.law.moe.gov.tw/LawContent.aspx?id=GL001239> [in Chinese].

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 29.10.2025

Дата публікації: 24.11.2025